

LA FEINA LEXICOGRÀFICA D'IRENE ROCAS¹

Per Núria Anglada Lloveras^(*)

^(*)nuriaangladalloveras@gmail.com

RESUM:

Breu introducció a la vida d'Irene Rocas i Romaguera (Llofriu, 1861- Buenos Aires, Argentina, 1947), tot aprofundint en la feina que va fer en el món de la lexicografia com a col·laboradora de Mn. Antoni M. Alcover en el DCVB i de l'Arxiu d'Etnografia i Folklore de Catalunya, i anàlisi d'algunes fitxes lexicogràfiques incloses dins el corpus de cèdules de fraseologia que es conserven a l'Arxiu Municipal de Palafrugell, provinents de l'antic Arxiu d'Etnografia i Folklore de Catalunya, per tal de fer-nos una idea de com treballava Irene Rocas i de la importància de la feina que va fer.

PARAULES CLAU:

Antoni M. Alcover, Arxiu d'Etnografia i Folklore, Diccionari català-valencià-balear, lexicografia, Irene Rocas i Romaguera.

ABSTRACT:

A brief introduction to Irene Rocas Romaguera's life (Llofriu, 1861 - Buenos Aires, Argentina, 1947), paying special attention to her work in the lexicography field as a contributor to the Mn. Antoni M. Alcover's DCVB and also to the Arxiu d'Etnografia i Folklore de Catalunya, and an analysis of some lexicographical cards included in the corpus of phraseological cards that are kept in the Arxiu Municipal de Palafrugell, coming from the ancient Arxiu d'Etnografia i Folklore de Catalunya, so as to get an idea on how Irene Rocas worked and on the importance of the work she did.

KEYWORDS:

Antoni M. Alcover, Arxiu d'Etnografia i Folklore, Diccionari català-valencià-balear, lexicography, Irene Rocas i Romaguera.

Recepció: 30/01/2015 · Acceptació: 11/02/2015

1. Agraïments: D'entrada, haig d'agrair l'esforç i la dedicació de, sobretot, quatre professors de la Universitat de Girona, en Xavier Renedo, en Francesc Feliu, l'Olga Fullana i en Jordi García, que m'han ajudat en tot moment durant aquests anys de recerca sobre Irene Rocas i la seva família. També haig de donar les gràcies a tot el personal de l'Arxiu Municipal de Palafrugell, sobretot a la Conxa Saurí, per la paciència que han tingut, però també pels consells i per sempre proporcionar-me tota la informació que he necessitat. En Jordi Curbet i en Pep Vila em van ajudar a encarrilar la recerca. En Lluís Calvo, de la Institució Milà i Fontanals, em va permetre treballar amb les fitxes de l'Arxiu d'Etnografia i Folklore de Catalunya. La Margalida Coll em va proporcionar informació, des de Mallorca, sobre la revista Tresor dels avis. I, per acabar, gràcies a la meua família i amics pel suport que sempre m'han donat.

ELS BASSA-ROCAS DE LLOFRIU

Si un dia anem a fer un volt per Llofriu, a part de cridar-nos l'atenció les cases i l'entorn natural d'aquest bell paratge, possiblement ens fixem en un edifici de finals de segle XIX, situat prop de l'església de Sant Fruitós: el Centre cultural i social Bassa-Rocas, que havia estat la casa pairal d'aquesta família. Però, qui eren? I que el carrer on es troba porti el nom d'Irene Rocas hi té alguna cosa a veure? Dins el casal familiar hi podrem trobar algunes de les respostes que busquem.

Joan Bassa Bosch i Irene Rocas Romaguera feren construir aquesta casa a l'entrada de Llofriu per poder-hi anar a viure amb els seus fills. El matrimoni, que tenia negocis a Cuba, va tenir nou fills: Maria Gràcia (o Gracieta, com li deien tots), Aniceta, Ernesta, Florenci, Angeleta, Serafí, Lluís, Montserrat i Maria. Malauradament, quatre d'ells van morir de manera prematura... I, després de la mort de Joan Bassa, Irene, una mare preocupada per l'educació dels seus fills, decidí anar a viure amb tota la seva família a Olot. Posteriorment, es traslladaren a Barcelona. Durant la seva estada a Olot i Barcelona, anaven de tant en tant a la casa de Llofriu, la que sentien realment com a casa seva. Per això, encara avui podem veure a les parets enguixades escrits amb llapis que ens parlen dels seus sentiments patriòtics i de l'enyorança de l'Empordà. També hi ha dibuixos de quan vivien a la casa i eren més joves, sobretot de Serafí, l'artista de la família, i versos de Gracieta, poetessa (Fig. 1).

Els membres d'aquesta família anaren marxant cap a l'Argentina: primer, Florenci; després, Gracieta amb el seu marit; i al final, la mateixa Irene Rocas. Des d'allà encara enyoraran més la terra catalana. Per això, no se'n desvincularan mai: Irene escriu reculls de refranys i cançons populars que donarà als seus fills i néts, perquè recordin la seva llengua: Gracieta escriurà poemes de llunyania a *Branca florida* i *Esplais de llunyania*, els seus dos llibres publicats; Serafí fotografiarà Catalunya i, sobretot, l'Empordà i Llofriu; Florenci escriurà a la revista *Ressorgiment de l'Argentina* (com la seva germana Gracieta) sobre el catalanisme; i Joan Llorens, fill de Gracieta, serà president del Casal Català de Buenos Aires i delegat del Patronat dels Jocs Florals de la Llengua Catalana a l'exili.

Fig. 1. Matrimoni Bassa-Rocas: Joan Bassa Bosch i Irene Rocas Romaguera. Arxiu Municipal de Palafrugell. Fons família Bassa-Rocas.

La importància d'aquesta família, però, va més enllà del fet d'haver escrit a les parets d'una casa, d'haver fet negocis a Amèrica i acabar vivint-hi. Irene Rocas va ser una de les col·laboradores més importants d'Alcover en el seu Diccionari català-valencià-balear i va participar en molts altres projectes lexicogràfics i folklòrics. Gràcies a això i a la capacitat literària de la seva filla Gracieta, van poder teixir una important xarxa de relacions en el món cultural català de principis de segle XX. I, a més, Irene Rocas va deixar escrits,

en un afany per conservar tots els records i les vivències per a les generacions futures, un dietari de divuit volums amb notes diàries a partir de 1909, que destaquen per ser testimoni de la vida d'una dona molt religiosa i catalanista, que tenia molta empenya, que va ser testimoni de fets històrics i que va aconseguir entrar en un món quasi exclusiu d'homes: el del folklore, juntament amb alguna altra dona, com Sara Llorens, cunyada de Gracieta.

IRENE ROCAS I ROMAGUERA: UNA VIDA ENTRE PARAULES

Irene Rocas i Romaguera va néixer el 1861 a Llofriu (Baix Empordà), on va viure fins que el 1906, després de la mort del seu marit, es traslladà a Olot amb els seus fills. És durant aquesta etapa de la seva vida a Llofriu quan va descobrir el gust pel folklore i la parla dialectal, interès que la seva filla, Maria Gràcia Bassa va heretar: el 1906 Maria Gràcia va guanyar el premi de la Diputació Provincial en els Jocs Florals que se celebraven a Girona, amb unes composicions (dues en prosa i una en vers) que reflectien la parla llofriuenca, titulades Tres llegendes. Va ser en aquesta ocasió quan la família d'Irene Rocas va tenir el primer contacte amb Mn. Antoni M. Alcover, que seria un personatge molt important per a la història dels Bassa-Rocas, tal com veurem. Però Alcover no va ser l'únic que va tenir influència en aquesta família. El 1908, amb Gracieta ja a l'Argentina i casada, els Bassa Rocas es traslladen a Barcelona, on teixiran una important xarxa de relacions dins el món de la cultura catalana: Anton Busquets, Sara Llorens, Pau Modolell i Sans, Carme Karr, Mercè Padrós i Busquets, Dolors Monserdà, Caterina Albert, Rossend Serra Pagès, Joaquim Ruyra, Francesc Macià, Santiago Rusiñol... (Fig. 2).

Mentrestant, a Mallorca, Mn. Antoni M. Alcover feia anys que havia començat a moure fils per crear un diccionari de la llengua catalana parlada i escrita, sincrònic i diacrònic, el que ell anomenaria Diccionari de la llengua catalana i que s'acabaria publicant amb el nom de Diccionari català-valencià-balear (DCVB). El 1901, Alcover havia publicat una Lletra de convit a tots els amics de la llengua catalana, en què donava a conèixer el seu projecte i demanava col·laboradors que poguessin aportar-li material lèxic per tal de confegir el seu diccionari a partir de les famoses cèdules lexicogràfiques. Gràcies a la xarxa de relacions que, a causa del seu càrrec eclesial, posseïa mossèn Alcover, va fer arribar aquesta carta arreu dels

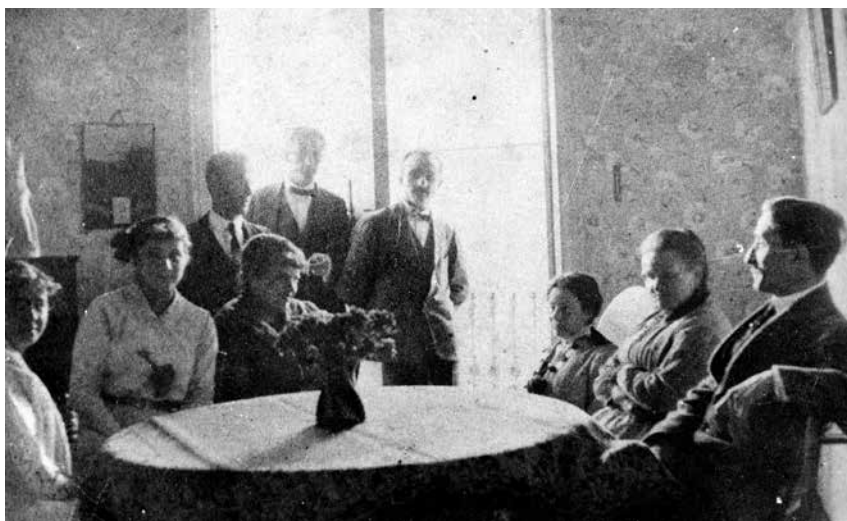

Fig. 2. Família Bassa-Rocas al menjador de la casa del carrer Consell de Cent, a Barcelona, el 23/4/1916. D'esquerra a dreta: Montserrat Bassa, Maria Bassa i Angeleta Bassa. Darrere, drets: Francesc Serra, Lluís Bassa i Florenci Bassa. Asseguts: Sara Llorens, Irene Rocas i Manel Serra. Arxiu Municipal de Palafrugell. Fons família Bassa-Rocas.

Països Catalans. Per tal d'anar informant els seus col·laboradors i, alhora, no perdre el contacte amb ells, Alcover va crear la primera revista de lingüística de l'Estat espanyol: el *Bolletí del Diccionari de la llengua catalana*. En aquest *Bolletí* apareix per primera vegada Gracieta com a col·laboradora el 1910. Potser la incorporació de Maria Gràcia a la llista de col·laboradors fou arran del contacte que havien establert Gracieta i Alcover en els Jocs Florals de 1906. Però, sigui com sigui, Alcover ja havia aconseguit una nova col·laboradora per al seu Diccionari. Això no obstant, Gracieta ja era a l'Argentina i amb fills, i amb una vocació molt forta per la literatura, sobretot per la poesia. Per això, segons explica a la seva mare en alguna carta (Rocas, 2008), no es va poder dedicar tant com hauria volgut, tot i que algun cop va enviar paraules a Irene perquè les fes arribar a Alcover.

L'any següent, el 1911, és Irene la que apareix com a col·laboradora número 1.621 d'Alcover en el *Bolletí*, potser per influència de Gracieta, de Pau Modolell i Sans, col·laborador del DCVB i amic de Gracieta, o d'algun dels altres contactes que tenien a Barcelona. Segui com sigui, Irene escriu a Mn. Alcover una carta el 9 de febrer de 1911 demanant-li si pot "esser una de las formiguetes que ab mon granet de blat ajudi a fer créixer el muladó (piló, que en diuen aquí)" (Rocas, 2008).

Irene va agafar-se amb moltes ganes això de fer de “formiguetes”, tantes, que va passar a ser un dels “col·laboradors amb poca son” d’Alcover, títol que donava a aquells que treballaven més, per així incentivar els que no feien tant per al DCVB. Irene, realment, era una col·laboradora excel·lent: ella mateixa afirma en els seus dietaris que de mitjana emplenava unes 25 cèdules al dia. Així doncs, la gran majoria de les paraules que apareixen al Diccionari i que estan documentades a Llofriu (i, potser, les del Baix Empordà) hi són gràcies a Irene Rocas. I les proves que tenim de la feina constant d’aquesta col·laboradora incansable són més que evidents:

- El juny de 1911, en el Bolletí del Diccionari de la llengua catalana, apareix Irene com a col·laboradora amb poca son, amb 1.100 cèdules enviades. Aquesta dada també consta al diari La Veu de Catalunya del divendres 14 de juliol de 1911.
- El 1915, Alcover publica el Pertret per una bibliografia filològica de la llengua catalana, dels temps més antics fins a 31 de desembre de 1914 (dins del Bolletí del Diccionari de la llengua catalana), on cita Irene Rocas com a autora del Vocabulari de l’Empurdà, que diu que està format per més de 4.000 cèdules lexicogràfiques que figuren dins la calaixera del Diccionari, que aleshores tenia 800.000 cèdules.
- El maig-juny de 1916, Alcover enceta una nova secció del Bolletí que titula “Notes dialectals” i l’inicia, justament, amb unes quantes aportacions lèxiques d’Irene, a qui anomena “la nostra heroica col·laboradora” i diu que “l’anomenam heroica per lo molt i bé que treballa per la nostra lexicografia amb tot i trobar-se carregadíssima de feines cuidant la seua família”.
- En els Bolletins de març-abril de 1917 i d’octubre del mateix any, apareix citada diverses vegades Irene Rocas, a la secció de “Notes dialectals”.
- El maig de 1918, a l’apartat de “Notes dialectals” del Bolletí, hi ha una secció titulada “Mots especials de Llofriu (Empordà)” dedicada a alguns dels comentaris que havia enviat Irene a Mn. Alcover.
- El novembre-desembre de 1921, Alcover publica de forma breu en el seu Bolletí el que va fer durant una de les seves eixides filològiques a Catalunya i al País Valencià, i deixa constància que el dia 19 de setembre va ser a Llofriu amb Irene Rocas, la seva “estrètua col·laboradora”. El gener-juny de 1922 publica el dietari complet de “L’èxida filològica per tot Catalunya i el Reyn de València de dia 26 de juny fins a 23 de novembre de 1921”. En aquest relat, diu el següent:

"Ab el tren de les vuyt ens tiram dins Llofriu, on trobam ben xalesta i aixurida la nostra heroyca colaboradora D.ª Irene Rocas ab son fill Serafí i sa filla Maria. Passam ab ells unes set hores, contantlos tota la nostra eixida i dientmos ella la feyna que ens ha feta aquest estiu per l'Obra del Diccionari. Prenim nota del nom que tenen an el Baix Empordà una partida de arreus de casa que duym dibuixats i de nom diferent dins les diverses comarques catalanes que hem corregudes. No feym mes enquesta a Llofriu perque lo mos hi fa D.ª Irene, tan completa, que ja mos ha enviades mes de 15.000 cèdules" (Alcover, 2004).

- El gener-abril de 1924, Alcover fa constar Irene com un dels seus corresponsals de redacció, o sigui, a qui demanarà consell si hi ha algun aspecte de dialectologia que no tingui clar, a l'hora de redactar el Diccionari. En el Bolletí del maig-agost de 1924, Alcover agraeix la feina als corresponsals de redacció, entre els quals hi ha Irene.
- El juliol-desembre de 1952, a la secció del Bolletí titulada "Dels nostres col·laboradors", hi apareix un fragment d'una carta d'Irene a propòsit dels mots acugular i plòfis. En aquest mateix Bolletí, es torna a agrair la feina feta als corresponsals de redacció.

Les aportacions d'Irene al diccionari d'Alcover no es limiten a lèxic o expressions col·loquials, sinó que, com a corresponsal en cap de l'Empordà, va començar a fer visites a diverses poblacions per tal d'obtenir-ne el màxim de lèxic possible. El fet de ser una dona qui fes les entrevistes no deixava de sorprendre la gent a qui visitava. A més, Irene també va ser coordinadora de col·laboradors i va fer el buidatge lèxic d'algunes obres literàries, com per exemple de Ramon Llull, amb l'ajuda de Maria i Angeleta. I Serafí també havia ajudat fent alguns dels dibuixos que complementaven les cèdules d'Irene.

Però, la col·laboració amb Alcover no va ser l'única tasca lexicogràfica que va fer Irene Rocas. També va col·laborar amb l'Arxiu d'Etnografia i Folklore de Catalunya de Tomàs Carreras i Artau, tal com consta en el volum 2 d'Estudis i materials, Arxiu d'etnografia i folklore de Catalunya (1917)². Al Catàleg de materials etnogràfics de

2. Aquesta publicació diu que Irene va aportar respostes al qüestionari 1 (va enviar 489 adagis i 243 dites populars empordaneses recollits a Llofriu, amb explicacions), i al 2 (sense especificar el número de paraules o expressions recollides) i també va enviar entre 1916 i 1917 tot un seguit de cançons populars (86, concretament), ballets (11), cançons infantils (10), oracions (3), manaments de la botella (1), corrandes empordaneses (163) i dites populars (2), que consten com a "Recerques inèdites" dins del llibre.

l'Arxiu d'Etnografia i Folklore de Catalunya (Calvo, 1990) també hi apareix Irene Rocas diverses vegades, per haver participat en la replega de materials en diversos qüestionaris que l'Arxiu havia anat fent³.

A part d'això, Irene també va recollir cançons per al Cançoner Popular de Catalunya, que la Guerra Civil truncaria. Però, al cap de les publicacions titulades Obra del Cançoner popular de Catalunya, materials (Massot, 1994), hi apareix Irene citada, només en una: el volum IV, fascicle II⁴.

Al diari La Veu de Catalunya del diumenge 26 d'octubre de 1919 s'hi pot llegir una notícia que confirma que Irene es dedicava a recollir cançons populars:

"A l'Institut de Cultura i Biblioteca Popular per la Dona, avui, a les quatre de la tarda, hi haurà la corresponent lliçó de lectura artística i declamació, a càrrec del professor D. J. Farràn Torras. A les sis, el chor d'associades de l'Institut interpretarà una sèrie de cançons, entre les quals, les catalanes són comunicades per Na Irene Rocas, vídua de Bassa, i transcrites pel mestre Vicenç Maria de Gibert, director de l'esmentat chor. A aquest acte hi poden assistir totes les sòcies"⁵.

El 5 de maig de 1921, en el mateix diari, Irene Rocas apareix com un dels col·laboradors que s'acaben d'incorporar al Costumari català sobre termenals, camins i aigües de l'Oficina d'Estudis Jurídics de la Mancomunitat de Catalunya.

També apareix en diversos Butlletins de dialectologia catalana com a col·laboradora del Diccionari general de la llengua catalana: en el número 1 (abril-desembre de 1913), el número 2 (1914), el número 3 (gener-juny 1915, on Irene fa un aclariment sobre el mot ca), el número 4 (gener-juny 1916), el número 6 (gener-juny 1918), el número 7 (gener-desembre 1919) i el número 8 (gener-desembre

3. Al Catàleg de materials etnogràfics de l'Arxiu d'Etnografia i Folklore de Catalunya hi consta que Irene va enviar: 400 fitxes de refranys, dites i frases pel qüestionari 1; "Costums de La Bisbal i Llofriu" pel qüestionari 4; cançons (4), corrandes (14) i balls pel qüestionari 5; motius (86), frases i dites (65) pel qüestionari 6; comparances (123) pel qüestionari 7; i diversos materials no especificats pels qüestionaris 8 i 10.

4. A la pàgina 597 diu que envia una carta que comença "Caseus'hi fadrins / amb una pagesa; / no us enganyo'l dot / ni la boniquesa". A la pàgina 626, parla de les targetes postals "amb música i lletra d'una versió que comença «Mon pare y ma mare / casadeta m'han; / m'han donat un jove / de quatre vint anys»" que va enviar Irene el 1906. A la pàgina 647, explica que hi ha una melodia d'una "Variant de «La Dama d'Aragó» / Recullida a Llofriu. / Cantada per Irene Rocas i signada per Vicenç Riera, «pbre.». Comença «Sa mare la'n pentinava / amb una pinteta d'or»."

5. "Cultura". La Veu de Catalunya. 28 d'octubre de 1919, p. 6. Consultable en línia a ARCA: <<http://www.bnc.cat/digital/arca/>>

Fig. 3. Retrat d'Irene Rocas. Juliol de 1910. Foto Banús. Arxiu Municipal de Palafrugell. Fons família Bassa-Rocas.

Fig. 4. Irene Rocas al poble de Argüello, província de Córdoba, l'any 1932. Arxiu Municipal de Palafrugell. Fons família Bassa-Rocas.

1920). A més, fa una col·laboració amb Andreu Ferrer Ginard per a la revista *Tresor dels avis*, publicant una variant de la cançó de Don Joan i Don Ramon⁶.

I, fins i tot, Coromines la va tenir en consideració. En el seu *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana* parla d'ella com "una de les informants més exactes i de llenguatge més ric" (Coromines, 1980-2001, p. 208).

I, per si tot això no fos poc, Irene Rocas va escriure divuit volums del seu dietari, que va iniciar el 1909, parlant primer de la seva infància a Llofriu i de la seva vida de casada i després, a partir del setembre de 1909, del seu dia a dia com a mare, mestressa de casa i dona que viu els esdeveniments històrics, molt pendent de la cultura catalana (Fig. 3).

Irene escriu amb una lletra angulosa no gaire gran, i amb un llenguatge planer, casolà, amb girs dialectals, perquè així, a més d'ensenyar als seus fills i néts, es conservi la llengua dels seus

6. Vegeu bibliografia.

avantpassats. Amb aquesta mateixa finalitat, escriurà unes altres llibretes: reculls de cançons populars, de refranys, de frases fetes i adagis, que obsequiarà als seus fills i néts perquè recordin la seva pàtria i la seva llengua materna, des de l'Argentina, on es traslladà el 1927, per poder viure amb els seus fills que ja s'hi havien instal·lat (Fig. 4). Allà, a més de fer reculls de cançons i refranys, també es dedicà a traduir contes, influïda per Gracieta, i a continuar escrivint el seu dietari, fins pocs dies abans de morir, el 5 de febrer de 1947.

ALGUNES APORTACIONS LÈXIQUES DINS DEL CORPUS DE CÈDULES DE FRASEOLOGIA PROVINENTS DE L'ARXIU D'ETNOGRAFIA I FOLKLORE DE CATALUNYA

A l'Arxiu Municipal de Palafrugell es conserven les fotocòpies d'algunes de les fitxes que Irene Rocas va enviar a l'Arxiu d'Etnografia i Folklore de Catalunya (l'actual Institució Milà i Fontanals). En principi, la major part d'aquestes fitxes inclouen material etnogràfic (adagis, refranys, dites populars...), però, en realitat, també n'hi trobem de lèxic. Aquest estudi es basa en aquestes fitxes sobre lèxic, gràcies a les quals ens podem endinsar una mica més en la feina que va fer Irene Rocas i en la parla de Llofríu (Fig. 5).

De totes les fitxes que es conserven a l'Arxiu Municipal de Palafrugell, n'he fet una selecció per tal de veure'n només les més representatives o les més curioses. La metodologia que he seguit per treballar cada una de les fitxes s'ha basat en una primera reproducció literal de la fitxa d'Irene Rocas. A partir d'aquí, n'he buscat informació en diferents diccionaris: el DIEC 2 (Diccionari de l'Institut d'Estudis Catalans), que és el diccionari normatiu; el DCVB (Diccionari català-valencià-balear) o Alcover-Moll, a qui Irene havia enviat materials, tal com hem comentat; el DCat (Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana) de Coromines; el CTIL (Corpus Textual Informatitzat de la Llengua Catalana); i en altres diccionaris, si ha fet falta. Amb tota aquesta informació, he confegit una definició més precisa de la paraula en qüestió, i també he mirat d'escatir la justificació de la tria lèxica de Rocas i la de la forma fixada normativament. Per tant, anirem seguint el següent model de fitxa per a les diferents entrades lèxiques: (Fig. 6).

LA FEINA LEXICOGRÀFICA D'IRENE ROCAS

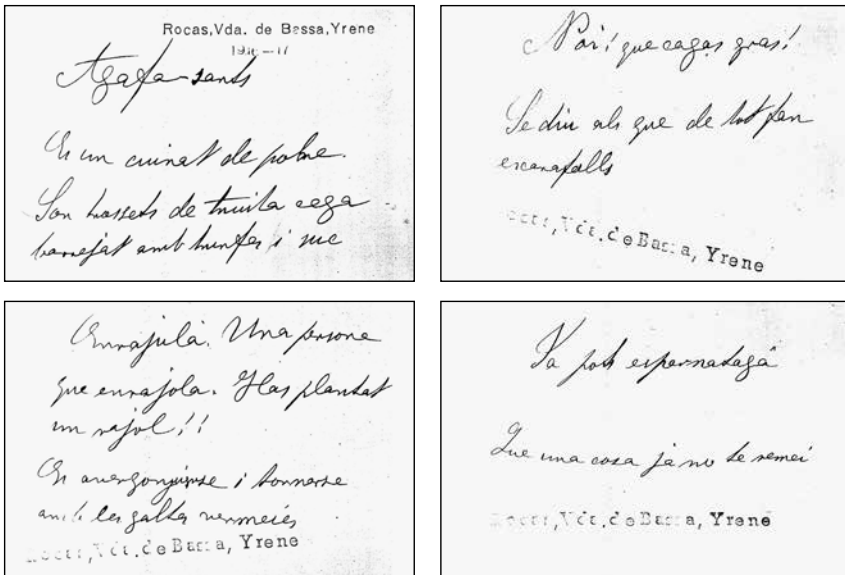

Fig. 5. Reproducció de diverses fitxes trameses per Irene Rocas a l'Arxiu d'Etnografia i Folklore de Catalunya. Arxiu Municipal de Palafrugell.

Entrada o lema

Reproducció literal de la fitxa d'Irene	Definició:
Documentació en diccionaris i corpus:	
DIEC2:	
DCVB:	
DCat:	
CTILC:	
Altres diccionaris:	
Justificació de la forma fixada:	
Comentaris:	

Fig. 6. Model de fitxa utilitzada per treballar les diverses entrades lèxiques que formen part d'aquest estudi.

Agafa-sants

Agafa-sants Es un cuinat de pobre Son trossets de truita cega barrejat amb trunfes i suc
---

Definició: Truita d'ous i farina, tallada a trossets i acompanyada d'un sofregit de tomàquet, patates, pèsols o mongetes.

Documentació en diccionaris i corpus:

DIEC2: Agafa-sants: m. Truita d'ous i farina tallada a trossos i acompanyada d'un sofregit de tomàquet i pèsols.

DCVB: Agafa-sants: m. Truita (peix)⁷ amanida amb suquet i barrejada amb patates, mongetes o altra cosa (Empordà).

DCat: Coromines cita agafa-sants dins dels compostos derivats d'agafar.

CTILC: Hi trobem només un cas, a 200 plats casolans de cuina catalana d'Antoni R. Dalmau (1969, pàgina 46): "Agafa-sants. Es fa a la paella una truita amb dos ous i farina, i un cop ben cuita es talla a talls. A la cassola, amb oli o llard, es sofregeixen cent grams de tomàquet i s'hi tira una picada d'un gra d'all, julivert, ametlles torrades, una crosta de pa ratllat i pèsols, si n'és temps. Es deixen coure i s'hi posen talls de truita, deixant-ho al foc cinc o deu minuts".

Justificació de la forma fixada: La forma que dona Irene Rocas coincideix amb la del diccionari normatiu.

Amoladonat

Amuladonat: apilat

Definició: Apilat

Documentació en diccionaris i corpus:

DIEC2: (no recull aquesta paraula)

DCVB: amoladonar: Apilotar, acaramullar (Empordà). «El bestiar jeya amoladonat, a colles», Víct. Cat., Sol. 35.

7. És possible que sigui un error del DCVB. Totes les fonts diuen que l'element essencial de l'agafa-sants és la truita d'ou i farina.

- DCat: Coromines parla d'amoladonar en dues ocasions: Dins de molló: Localment el mot es presenta amb alguna diferència formal. En alguns llocs dissimilat en mudadó, i aplicant-ho també a un munt de qualsevol cosa, com ho fa especialment en el B. Emp., una narració de Víctor Català: «allà s'acurulla un gros moladó de cendres, en quin fons una lucerna de terra nos conta de la pira que aixecarien enmitg del carrer» (BABL x, 373); la col·laboradora de Llofriu escrivia «amolador: pila, feix, munt» (BDLC ix, 341) que hem de mirar com una mala notació de moladó (amb influència del verb amoladonar o sense), com ja sembla haver fet Moll (AORBB iii, 28, mal col·locat a l'article MOLA a la p. 24). També dins de molló: Amoladonar 'apilotar en forma de modoló' (emp. Amoladonar Moll, l. c.), AlcM: el trobem ja en un text de 1601-1609 referent a l'Alt Emp.: «un fibló de vent --- se n'aportà tota una teulada de un corral, arrencant les teules y amodolonant-les les unes sobre les altres un bon tros enllà --- y toda aquella parabanda, que li vingué al enfront, trabocà sobre de la isglésia» en el dietari de Jeroni Pujades (p. p. Cases Homs ii, fº 132r; i, p. 26).
- CTILC: L'únic cas que trobem al corpus és el mateix que cita el DCVB, de Caterina Albert (Víctor Català) a Solitud (1905).

Justificació de la forma fixada: Irene Rocas escriu aquesta paraula amb u, perquè és tal com sona.

Comentaris: Aquesta paraula és típicament empordanesa, tal com veiem, ja que només apareix citada per Irene Rocas (com en el DCVB, on consta com a paraula en ús a Llofriu, o al DCat, que parla directament de Rocas), per Víctor Català i en una referència d'un text de l'Alt Empordà.

Anar melindrosa

<p>Anar malindrosa: un que va de mal humor</p>
--

Definició: Persona que està de mal humor.

Documentació en diccionaris i corpus:

DIEC2: Melindrós, -osa: adj. Que afecta una excessiva delicadesa en les paraules i les accions.

DCVB: Melindrós, -osa: adj.

1. Que afecta una excessiva delicadesa en paraules o accions; cast. melindroso, dengoso. «N'hi ha que fent-se les melindroses són més finestreres que els aucells de gàbia!», Pons Auca 81. «Enyora... les melindroses cadències d'altre temps», Ribet Miny. 7.
2. Mancat de delit, que té aspecte de malalt (Empordà, Garrotxa, Lluçanès, Plana de Vic); cast. alicaído. «Hi creixia una herbeta melindrosa», Sagarra Comte 78.

DCat: Dins de mel, apareix citat amb l'anotació: [Dto. 1647].

Dins de paper: «Deriv.: Paperer [«chartarius» Opou, ThPu., 164]; el massa propens a fer «papers», fingiments afectats, és un paper, que pren sentits com 'afectat, llamenc, dedicat d'En Tendre' (sovint bon substitut de l'acastellanat melindrós)».

CTILC: Apareixen 46 casos en què s'ha usat l'adjectiu melindrós (o melindrosa). Els dos primers són de 1846, a Prolec i a Un pillo y els chics educats en la casa de beneficiencia. L'últim exemple és de 1988 a Camí de sirga de Jesús Moncada.

Justificació de la forma fixada: Irene Rocas escriu la vocal neutra amb una a i no amb una e, tal com és a la forma fixada.

Comentaris: De les formes documentades en els diccionaris, cap coincideix amb la definició que dona Irene Rocas, que sembla, més aviat, que faci referència a un sentit irònic de la paraula, aplicada a una persona que està de mal humor.

Apimparat

<p>Apimparat</p> <p>Ho diuen a Collsacabra (Sta. Maria de Corcó)</p> <p>Nosaltres diem assimarulat o ben assimat</p>
--

Definició: Que està a punt de caure.

Documentació en diccionaris i corpus:

DIEC2: (no recull aquesta paraula)

DCVB: Apimparat: remet a pimirar, i d'aquesta, a primparar.

Primparar: v. tr. Posar en perill de caure, d'engegar-se. «El teu viure es comença a primparar», Sagarra Comte 165.

DCat: (no recull aquesta paraula)

CTILC: (no recull aquesta paraula)

Justificació de la forma fixada: La forma que dóna Irene Rocas coincideix amb la del DCVB.

Comentaris: Irene Rocas, per definir apimparat, usa dues paraules més, sinònimes: acimerolat i acimat. La definició d'acimar segons el DIEC és: «Disposar (grans, sorra, neu, etc), formant munt. Tota aquesta sorra, acimeu-la en un racó. Acimar el curull.» El DCVB diu: «Omplir un receptacle fins al cim (Empordà); cast. llenar hasta los bordes». Amb aquestes definicions, podem veure la relació entre acimat i apimparat: si hi ha una cosa ben acimada (al cim), fàcilment pot caure. No documentem acimerolat en els diccionaris, però sí que hi trobem cimerol, mot provinent de cim (cim > cima > cimera > cimerola). Per analogia, cimerol pot haver passat a acimerolat i el significat seria molt similar al d'acimar.

Aplujat

Està tot aplujat
Vol dir molt a punt de ploure
Aplujadíssim!!
Sembla que només ha de fer deixar-la anar
(deixarla caure)
Dites

Definició: Que està a punt de ploure.

Documentació en diccionaris i corpus:

DIEC2: (no recull aquesta paraula)

DCVB: Aplujat, -ada: adj. Que sembla que ha de ploure (Empordà); cast. lluvioso. «El temps està molt aplujat» (Palamós, Llofriu).

DCat: Derivat de ploure. Emplujat [Lab. 1839]: «era un matí emplujat com pel febrer» Maragall (O. C. I, 83.7.f.); emplujar-se; emplugit; emplugencat; aplujat.

CTILC: (no recull aquesta paraula)

Justificació de la forma fixada: La forma que dóna Irene Rocas coincideix amb la del DCVB.

Bellull

Un bellui
Una cosa que se compra a cop de vista
sense pes ni mesura

Definició: Cosa que es compra sense comptar, mesurar o pesar.

Documentació en diccionaris i corpus:

DIEC2: (no recull aquesta paraula)

DCVB: (no recull aquesta paraula)

DCat: (no recull aquesta paraula)

CTILC: En el corpus documentem una trentena de contextos que corresponen a la locució a bell ull i dos o tres «bell ull» amb el sentit recte.

Justificació de la forma fixada: Irene Rocas escriu «bellui», tot junt, perquè té la consciència d'ésser una sola expressió, amb un sol significat. A més, ho escriu amb i, perquè les ll (/ʎ/) les solia pronunciar com a [j] quan procedien dels grups consonàntics secundaris llatins com P'L, T'L, C'L i Lj, tal com és típic en zones ieistes.

Comentaris: Aquesta forma no documentada en cap diccionari com a substantiu, segurament ha estat creada a partir de l'expressió a bell ull, que sí que documentem:

DIEC2: A bell ull (dins d'ull): loc. adv. Sense comptar, pesar, mesurar.

DCVB: A bell ull (dins de bell): a l'ull, sense ajuda d'instruments materials per veure o midar.

A ull o A l'ull o A bell ull (dins d'ull): sense comptar ni mesurar, només calculant per la vista en conjunt; cast. a ojo de buen cubero, a bulto. «Manaren... que'ls ditz hòmens e ballades agen a penre los ditz aybres ad uyl senes que no pusquen oscar altres aybres sino aquels que elegiran ad uyl», doc. a. 1312 (RLR⁸, xxix, 64). «No gos taylor luces ne altre peix per vendre-lo a ull, si donchs no'l tallen per vendre-lo al pes acustumat», doc. a. 1375 (arx. mun. de Barc.). «He comprat una remesa de patates a bell ull».

DCat: Dins d'ull: (estimar, calcular) a ull 'amb la vista (sense comptar, pesar o mesurar)' (a. 1312, RLR, xxix, 64), avui dit més sovint a bell ull.

Bosigany

Buseganys Es o son les desferres de les pomes peres etc

Definició: Restes de fruites.

8. RLR = Revue des Langues Romanes

Documentació en diccionaris i corpus:

DIEC2: (no recull aquesta paraula)

DCVB: (no recull aquesta paraula)

DCat: (no recull aquesta paraula)

CTILC: (no recull aquesta paraula)

Justificació de la forma fixada: El més probable és que buseganys vingui de bosiganys, amb neutralització de la vocal pretònica. Per justificar això, hem pogut documentar boïga i boïgons. Boïga, segons el DCVB és sinònim d'artiga. Ho defineix com a «Terra que cremen amb boïcs i conren de bell nou després d'alguns anys de tenir-la inculta (Andorra, Ribagorça, Pla d'Urgell, Solsona, Puigcerdà, Ripoll, Bagà, Pobla de L., Borredà); cast. arrompido, noval». El DIEC2 ho defineix així: «Artiga on s'empren boïcs com a adob». A les dues definicions hi apareix boïc, que és un «pilot de llenya seca i de brossa cobert de terra, que es crema i s'escampa com a adob», segons el DIEC2. D'altra banda, també documentem el mot boïgons, que el DCVB dona com a sinònim de boïc. Així doncs, la proximitat amb buseganys és bastant evident. Una possible explicació seria: boïgons > bosigons > bosegons > boseganys.

Cagar gras

Noi! que cagas gras!

Se diu als que de tot fan escarafalls

Definició: Obrar sense mirament ni precaució en les despeses i fer escarafalls a tot el que és ordinari, per aquest mateix motiu.

Documentació en diccionaris i corpus:

DIEC2: (no recull aquesta expressió)

DCVB: Cagar molt gras: obrar sense mirament ni precaució, sobretot en les despeses (Empordà).

DCat: (no recull aquesta expressió)

CTILC: (no recull aquesta expressió)

Justificació de la forma fixada: La forma que dona Irene Rocas coincideix amb la del DCVB.

Canya de ribossa

Una canya de ribossa

Es una canya molt llarga i encare te una arrel que sembla un ganxo que serveix per fer caure els secànys (bròcs) dels suros

Definició: Canya allargada i gruixuda, amb una arrel en forma de ganxo en el cap, que s'usa per fer caure les branques seques de les alzines sureres.

Documentació en diccionaris i corpus:

DIEC2: (no recull aquesta expressió)

DCVB: Canya de ribossa: la que és llarga i gruixada, amb una arrel en el cap que forma ganxo (Empordà).

DCat: (no recull aquesta expressió)

CTILC: (no recull aquesta expressió)

Justificació de la forma fixada: La forma que dóna Irene Rocas coincideix amb la del DCVB.

Enramada

A tal noia li han fet una enramada
Es embrutir-li la porta i parets i sallinda
o marxapèu carrer i tot de merda
Es una venjança
Quins obsequis mes putinés!

Definició: Empastifada a la porta, a la llinda o a les parets de la casa d'una noia que ha refusat un pretendent.

Documentació en diccionaris i corpus:

DIEC2: Enramada: 2. f. Empastifada que en alguns indrets es fa a la porta de la casa d'una noia que ha refusat un pretendent.

DCVB: Enramada: e) Empastifament d'oli de ginebre, almangra, fang, excrement, etc., amb què s'embruta el portal o finestra d'una noia en venjança d'un greuge fet per ella a un fadrí o a una altra persona (Ribagorça, Urgell, Segarra, Plana de Vic, Camp de Tarr.). «Les nits del dissapte... algú desfogava son despit fent enramades a certes noies, però no de violes i altres flors, sinó de mangra o cosa pitjor», Serra Calend. folk. 26.

DCat: Dins de ram: Enramada [Lacav.]: «enramada o enramament d'altar, fets de flors; enramada d'herbes y flors per terra»; «Festeja dotze fadrins, tots dotze de camarada: / els ha passat pe<r> l<o> cap de fer<ne> una enramada: /

enramada de tres pins: al capdamunt, una arcada» MilàF (Romllo., 340.6.). «--- / La lluna va pujant dellà la serra / y, a sa claror dubtosa, / de misteris y encant se vest la terra; / llavors s'aixeca, pura, / la veu del rossinyol dins l'enramada / y l'aygua que murmura / encants me conta d'una edat passada», Costa (1873, La Vall, 11b).

«Les pràctiques que avensaven o acompanyaven els casaments, los jocs de Nadal y d'altres festes les enramades que no devien res a l'art ---: tot se pert, o decreix o 's deforma», Milà i Fontanals 1878 (Obres Catalanes, edició G. Gili, p. 177). «Els diputats de Catalunya a Madrid --- ens hem de plànyer que ens vagin buscant, com si busquesin caragols en una enramada, les paraules indiscretes, les frases amargues ---», Coromines (article a «La Rambla», 30-v-1932). «En dies d'enramada les noies gaudeixen de la facultat de triar i convidar llurs balladors», Ruyra (1903, Marines i Boscatges, novel·leta «En Garet en l'enramada», 135ss; Pinya de Rosa i, 128). «Camí la nramà» el que va de CastPna. cap a Borriol (1961). Transramar.

CTILC: Tot i que apareixen 74 casos en què s'usa aquesta paraula, cap dels que hi ha al corpus s'avé amb la definició que dóna Irene.

Justificació de la forma fixada: La forma que dóna Irene Rocas coincideix amb la del diccionari normatiu.

Enrojolar

<p>Enrajulà   Una persona que enrajola   Has plantat un rajol!!   Es avergonyirse i tornarse amb les   galtes vermeies</p>
--

Definició: Posar-se vermell per la vergonya o algun altre sentiment.

Documentació en diccionaris i corpus:

DIEC2: Enrojolar:

1. v. tr. Un sentiment o una emoció, fer enrogir (algú). La llàstima d'ella mateixa l'enrojolà.
2. intr. pron. Algú, enrogir-se per vergonya, còlera o algun altre sentiment o emoció. S'enrojola de satisfacció.
3. intr. La marqueseta ha enrojolat i ha somrigut.

DCVB: Enrajolar: v. grafia dialectal d'enrojolar.

Enrojolar: v. intr. o refl.

1. Enrogir-se; tornar vermell; cast. enrojecerse. «Veig que allà, al darrer terme, el cel s'enrojola; són las primeras calors d'un incendi», Oller Fig. pais. 235. «L'estel del Vespre s'enrojola i encén les flames de la nit sorrera», Riber Geòrg. 19.

DCat: Dins de roig: Rojor [S. xv, DAg.; diverses cites des del S. xv en AlCM]. D'un *enrojolar derivat de rojor deu ser dissim. enrojolar-se (no ha existit el nom rojol ideat per AlCM), documentat des de c. 1890 en Guimerà, Narcís Oller etc. (no en dicc. fins al DOrt.), i alguns el deturpen en enrajolar-se («tot m'he enrajolat», DBal.): «--- s'adonà de que en Manel els seguia 'ls passos... --- Al veure'l, la Rosa, s'enrajolà un xic, desvià sos ulls pels geranis y --- y revestint ab sa malícia les intencions d'en Manel --- s'entristí ---», Pons i Mass. (Auca de la Pepa, 295); «per a semblar amor, si ho era, li mancava aqueixa color de l'alba enrojolada que l'anuncia», Coromines (Puigmalió1 xvii, p. 228). Enrojolament. Desenrojolar-se.

CTILC: Trobem 111 casos en què apareix el verb enrojolar. El primer és de 1902 (Dramas rurals de Caterina Albert Paradís, Víctor Català) i l'últim, de 1988 (Cavalls de mar de Josep Lluís Sirera). Si busquem enrajolar, ens surten 39 resultats, dels quals 17 tenen el sentit de 'tornar-se vermell' i, curiosament, aquests 17 casos estan entre els 20 primers de la llista (per ordre cronològic). Això vol dir que més o menys a partir de la dècada de 1910, enrajolar ha perdut aquest sentit de 'posar-se vermell' a favor d'enrojolar i s'ha quedat amb el sentit de 'posar rajols'. El primer d'aquests 17 casos que trobem en el corpus és de 1878 (Quadros en prosa de Joan Pons i Massaveu) i l'últim és de 1917 (Segarrenques de Josep Iglésies i Guizard).

Justificació de la forma fixada: Enrojolar passa a enrajolar per dissimilació. A més, pren com a arrel rajol, que és de color vermell i es pot relacionar fàcilment amb el significat de la paraula. Per això, trobem (probablement) l'expressió «Has plantat un rajol».

Comentaris: Fixem-nos en què Irene usa la forma intransitiva del verb enrojolar, que només recull el DIEC2.

Escudella de vint-i-nou bulls

Escudella de bintinou bulls
Feta ben depressa i sense carn

Definició: Escudella feta molt de pressa, fent-la bullir poca estona, i sense posar-hi carn.

Documentació en diccionaris i corpus:

DIEC2: (no recull aquesta paraula)

DCVB: Escudella de vint-i-nou bulls (dins d'escudella): la que es fa molt de pressa, fent-la bullir poca estona (Llofriu).

DCat: (no recull aquesta paraula)

CTILC: (no recull aquesta paraula)

Justificació de la forma fixada: Irene Rocas ho escriu tal com sona, amb b, i tot junt, sense guions.

Espestellar-se

Espastàllarse
Ja't pots espastallà trevaiant
Ja en treuràs forsa

Definició: Esforçar-se en excés fent alguna cosa.

Documentació en diccionaris i corpus:

DIEC2: (no recull aquesta paraula)

DCVB: Espestellar: v. tr. 2. refl. Esforçar-se excessivament (Ripoll, Empordà); cast. tronzarse, reventarse. «No t'espestellis a voler trencar aquesta branca, que no podràs». «Jo m'he espestellat treballant, i ara em pagueu així!» «Que s'espestelli qui vulgui!» «Espestella't tu si vols!».

DCat: Citat com a derivat de pestell, però no en dóna cap definició.

CTILC: (no recull aquesta paraula)

Justificació de la forma fixada: Les vocals neutres les escriu com a <a> i no hi posa el guionet.

Espernetegar

Ja pots espernetegà
Que una cosa ja no te remei

Definició: Rebotre coses, agitar-se (figuradament) quan ja no hi ha res a fer.

Documentació en diccionaris i corpus:

DIEC2: Espernetegar: remet a espeternegar.

Espeternegar: v. intr. Moure violentament les potes o les cames, fer una sèrie de moviments més o menys violents amb les potes o les cames.

DCVB: Espernetegar: v. intr.

1. Agitar violentament les cames; cast. patalear. «Quan una mula massa guita el feya espernetegar per la ferrar», Caseponce ContesVallesp. 126. «Després de setmanes d'espernetegar entre la vida y la mort», Víct. Cat., Film (Catalana, 1, 445).
2. fig. Lluitar o esforçar-se molt per aconseguir una cosa, per sortir d'un perill, etc.; cast. bregar.

DCat: Dins d'espès: Espeternar, espeternec, espeternegar: resulten d'un encreuament d'espernetegar (PERNA) amb espetarregar (PET).

Dins de perna: espernegat 'esgotat de tant caminar' val. (EValor-JGiner, 1950-55); de vegades amb sentit ampliat car a la Vila Joiosa va semblar-me (1963) que usaven aspernegats per 'mal tractats'. Espernetegar és la forma correcta, com recordo que Fabra ens ho ensenyava oralment, ja c. 1925-8, i com escrivien els millors: «totes les seves potències descabdellaven, com per girar d'unes debanadores, tot un film d'imatges i d'impressions que el projectaven part dellà de la realitat, bracejant i espernetegant, sense trobar un punt ferm en la vanitat del seu món imaginari», «va agafar la bèstia pel collar de cuiró amb claus de llautó, i la va retenir sota l'aigua fins que no va espernetegar més», Coromines (Silèn₁, 137; Prometeu₁, § 4, 209).

Dins de pet. Espetegar: Lab. 1840, mentre que Belv. encara només «espeteg d'aygua: chaparrón», i els verbs espeterregar «chisporrotear» i espeternegar «patalear» (< espernetegar, PERNA).

CTILC: Espernetegar apareix 8 cops en el corpus, però quasi tots amb el sentit de 'moure violentament les potes o les cames'. L'únic cas que agafa el sentit de 'lluitar o esforçar-se' és de 1959 (Memòries i divagacions d'un futbolista discret d'Alfons Romeu i Sabater). La resta daten d'entre 1907 (Contes vallespirenchs d'Esteve Caseponce) i 1975 (Sant Joan i Barres, publicació periòdica de Perpinyà).

Justificació de la forma fixada: Irene Rocas escriu espernetegar, mentre que la forma normativa és espeternegar. L'origen de la paraula és perna, 'cama'; per tant, la forma que hauria de ser l'«acceptada» seria espernetegar, la que ha derivat directament del mot primitiu, però, curiosament, la forma fixada és la que ha patit metàtesi.

Lleixalla

Quines lleixaies! Tambe vol dir quines coses que rebutges

Definició: Deixalla.

Documentació en diccionaris i corpus:

DIEC2: (no recull aquest mot)

DCVB: Lleixalla: f. Deixalla (Empordà). «Vaig vestit de lleixalles». «Cal aprofitar les lleixalles».

DCat: (no recull aquest mot)

CTILC: (no recull aquest mot)

Justificació de la forma fixada: el mot lleixalla prové del verb lleixar (que sí que figura al DIEC2), 'deixar'. Per tant, el mateix procés que ha patit deixar per arribar a deixalla, dialectalment també l'ha tingut lleixar, que ha esdevingut lleixalla a l'Empordà.

CONCLUSIONS

Després d'haver analitzat aquestes paraules, podem apreciar la important tasca lexicogràfica d'Irene Rocas. Moltes de les paraules les localitzem només a l'Alcover-Moll, diccionari amb el qual Irene col·laborava. Així, no és d'estranyar que si recollia una paraula per a l'Arxiu d'Etnografia i Folklore, també l'enviés a Alcover (o al revés). També veiem que la majoria de les paraules són dialectals i això apareix reflectit en les definicions de cada un dels mots en les anotacions de procedència (la majoria de Llofriu o l'Empordà). Algunes de les paraules analitzades, però, no apareixen documentades en cap diccionari, ni tan sols al DCVB, com bellull o anar melindrosa (amb el sentit que proposa Irene).

D'altra banda, pel que fa a l'escriptura d'Irene Rocas, veiem que és una escriptura natural: escriu tal com parla, tal com sona en

el seu dialecte baixempordanès. Ella mateixa, en els seus dietaris, diu que li recreen que no segueixi les normes ortogràfiques, però per a ella no són importants: "Els del Institut d'Estudis Catalans m'han obsequiat amb un plec de llibres per paga dels meus treballs cooperant amb la feina del Diccionari. He quedat molt contenta. Hi ha el Gènese de mossèn Clascar, dos volums del Diccionari Aguiló, i un llibre del Congrés de la Llengua Catalana i uns exemplars de les Normes ortogràfiques. Lo que és les normes, ho sé prou que em calen, però també sé que no les estudiaré perquè atre feina tinc. Encare gràcies que bé o malament pugui anar escrivint, robant les hores de feina i les de descans. Ni els llibres que m'han donat podré llegir per manca de temps. Necessito totes les hores de la nit i del dia" (Rocas, 2008).

Traient el temps de sota les pedres, Irene Rocas i Romaguera va fer una feina extraordinària, extensíssima i molt important per a la lexicografia catalana, que ben segur encara ens pot sorprendre molt més.

BIBLIOGRAFIA

- ANGELATS, R; Vila, P. (2004). Refranys i dites populars de Llofriu, recollides per Irene Rocas. Palafrugell: Arxiu Municipal de Palafrugell.
- CALVO CALVO, L. (1990). Catàleg de materials etnogràfics de l'Arxiu d'Etnografia i Folklore de Catalunya. Barcelona: Consell Superior d'Investigacions Científiques.
- COROMINES, J. (1980). Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana. Barcelona: Curial.
- CURBET HEREU, J. (2007). "Madre, memorialista y lexicógrafa: una vida entre palabras, Irene Rocas (1861-1947)". *El Filandar o Fiadeiro*, 17, p. 2-7.
- CURBET HEREU, J. (2012). "Irene Rocas (1861-1947), folklorista i lexicògrafa llofriuenca". *Revista del Baix Empordà*, 38, p. 24-27.
- Estudis i materials. Arxiu d'Etnografia i Folklore de Catalunya (1916-1917). Vols. 1 i 2. Barcelona: Càtedra d'Ètica. Facultat de Filosofia i Lletres. Universitat de Barcelona.
- GRAU, D. (ed.) (1999). Memòries d'Irene Rocas (1861-1910). Un testimoni excepcional des de l'Empordà, Olot i Barcelona. Palafrugell: Arxiu Municipal de Palafrugell.
- GRAU, D. (1999). "De Llofriu a Buenos Aires. La presència empordanesa a Amèrica". *Revista de Girona*, 192, p. 36-42.
- GRAU, D. (2009). "Quan les parets parlen. Els grafits de la casa Bassa Rocas de Llofriu". *Estudis del Baix Empordà*, núm. 28, p. 190-200.
- Materials. Obra del Cançoner Popular de Catalunya (1926-1929). Barcelona: Fundació Concepció Rabell i Cibils, vda. Romaguera.
- ROCAS, I. "Variant de D. Juan i D. Ramon". *Tresor dels Avis*, 1, p.75-76.
- SAURÍ, M. C. (2007). "Papers i agraïments que travessen l'Atlàntic. Nou Palafrugell", 251, p. 6.
- VILA, P. (1997) «Lletres de mossèn A. M. Alcover i de F. B. Moll a Irene Rocas Romaguera, corresponsal de l'Obra del Diccionari a Llofriu». *Estudis del Baix Empordà*, 16, p. 147-182.

CONSULTES EN LINIA

- ALCOVER, A. M. (1993). Diccionari català-valencià-balear: inventari lexicogràfic i etimològic de la llengua catalana en totes les seves formes literàries i dialectals. Palma de Mallorca: Moll. Consultable en línia a <<http://dcvb.iecat.net/>>
- ALCOVER, A. M. (2004). Bolletí del Diccionari de la llengua catalana. Palma de Mallorca: Conselleria d'Educació i Cultura, edició de Maria Pilar Perea. CD-ROM o disponible en línia al web <http://alcover.iec.cat/entrada.asp?c_epigraf=2>
- "Bolletí del Diccionari de la Llengua Catalana". La Veu de Catalunya. 14 de juliol de 1911. p.1. Consultable en línia al web ARCA: <<http://www.bnc.cat/digital/arca/>>
- "Cultura". La Veu de Catalunya. 28 d'octubre de 1919. pp.6. Consultable en línia al web ARCA: <<http://www.bnc.cat/digital/arca/>>
- CURBET HEREU, J.; PEREA, M. P. (ed.) (2008). Irene Rocas Romaguera, I. Esplais de la meva llarga vida. Palafrugell: Ajuntament de Palafrugell; Diputació de Girona. CD-ROM o disponible en línia al web de l'Ajuntament de Palafrugell <<http://www.palafrugell.cat/serveis-ciutadania/serveis/arxiu/consulta-en-linia/publicacions-i-edicions/arxiu-municipal-publicacions/esplais-de-la-meva-llarga-vida-dietaris-irene-rocas>>
- DIRECCIÓ GENERAL DE PATRIMONI CULTURAL DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA. "Església parroquial de Sant Fruitós de Llofriu". Dins: Pat.mapa: arquitectura. Consultable en línia al web <http://patmapa.gencat.cat/web/guest/patrimoni/arquitectura?articleId=HTTP://GAUDI_ELEMENTARQUITECTONIC_4160>
- INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS (2001). Corpus Textual Informatitzat de la Llengua Catalana. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. Consultable en línia a <<http://ctilc.iec.cat/>>
- INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS (2007). Diccionari de la llengua catalana. Barcelona: Edicions 62, Enciclopèdia Catalana, 2a edició Consultable en línia a <<http://dlc.iec.cat/index.html>>
- LABÈRNIA i ESTELLER, P. (1839). Diccionari de la llengua catalana ab la correspondència castellana. Barcelona: Espasa y Companyia. Consultable en línia a <<http://books.google.es/books?id=xNfvzfP5BecC&printsec=frontcover&hl=ca#v=onepage&q&f=false>>
- MASSOT MUNTANER, J. (1994). Inventari de l'Arxiu d'Etnografia i Folklore de Catalunya. Materials. Vol. 4. Barcelona: Arxiu d'Etnografia i Folklore de Catalunya. Consultable en línia al web <<http://books.google.es/books?id=8XC0LN64nDAC&printsec=frontcover&hl=ca#v=onepage&q&f=false>>
- OFICINES DEL DICCIONARI GENERAL DE LA LLENGUA CATALANA (1913). Butlletí de dialectologia catalana. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. Consultable en línia al web ARCA: <<http://mdc2.cbuc.cat/cdm/search/collection/dialectcat>>
- PEREA, M. P. (2002). "El lèxic dialectal en un corpus autobiogràfic femení de començament del segle xx". Scriptum Digital, 1, p. 107-135. Consultable en línia al web <http://www.scriptumdigital.org/documents/PEREA_PILAR.pdf>
- PEREA, M. P. (2009). "La publicació de l'"Epistolari d'Antoni M. Alcover (1880-1931)". Estudis romànics, 31, p. 279-309. Consultable en línia a <<http://traces.uab.cat/record/83761>>
- TermCat, Centre terminològic de Catalunya. Consultable en línia a <<http://www.termcat.cat/>>

FONS DOCUMENTALS

- AMP Arxiu Municipal de Palafrugell: Fons Bassa-Rocas.
Fons Fina-Rocas.